

Politikai
röpiratok.

107.

107

J.H.

863

Jelöltségi beszéde

Dr. Rokonstein Lipót

✓

főrabbinak,

a melyt tartott

a szombathely-köszegi izr. congressusi választók

előtt,

1868. évi Oktober hó 26-án

Szombathelyen.

10.

Nyomatott Bertalanffy Imrénéél Szombathelyen.

1868.

18

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1891

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DI BANCHEZZA

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1891

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Tisztelt izr. congressusi választó gyülekezet!
Nagybecsü minden rendü s rangu hallgatóság!

Az izraelita vallásu magyar honpolgárok történelmi életök egyik legkiválóbb fordulópontján, egy méhében a legmagasztosabb üdvöt rejtő jövőnek küszöbén állanak, elérkeztenek.

Elviharzottak a buta középkor fürgeteges balitéletei, szétoszladoztak s eltünedeztek örökre annak sötét, a szellemeket elmételyesítő dögleletes ködei; egy szép hajnal hasada ki, az igazság, a jogosság, a felvilágosodottság, a humanitás szép hajnala. S midőn ez édes hazánk derüs egén feltűnt s mindinkább felemelkedett, nekünk, izraelita vallásuaknak is megengedtetett, hogy édeslangyos sugariban mi is, ezredéves keserves hányatások után, valahára csendesen s békésen lenyughassunk, kipihenhessünk s üdülhessünk. Nem régen emberekül, az édes haza szüllöttjeiül s annak előnyeit egyenlően élvezendő polgáraiul elismerve, szentesített törvény által kimondatott s mindenkorra megállapított egyenjoguságunk a többi honfiakkal.

Azonban a m. kir. közoktatás- s vallásügyi miniszter ur, ő nagyméltósága, ki mint író, bölcsész,

államférfi s emberbarát egyaránt kitünő s világhírű, óhajtván, hogy mi nemcsak mint szabad polgárok egy szabad hazában, de mint rendezett hitfelekezet a többi hazai hitfelekezetek mellett is méltó helyt foglaljunk el, oly intézvényt méltóztattott Ő Felsége elé terjeszteni s legkegyelmesebb jóváhagyását kieszközölni, miszerint a népképviselő s az önkormányzat alapján f. évi Deczember hó 10-én egyetemes gyűlést tartsunk Pesten, melynek feladata leend, egyházi viszonyainkat s hitfelekezeti ügyeinket rendezni s szervezni. Ezen egyetemes gyűlés, vagy congressusba az összes magyarországi s erdélyi izraelita hitüekből 220 küldött lenne választandó, kik közül Vasmegyénkire négy s ezek közül ismét a szombathely-kőszegi választókerületre egy esnék.

S e végett gyülekezének önök, uraim! e jelen órában s e helyen — engemet ezen szintoly terhes, mint fontos s diszes küldetésre kijelölni s felszólítani méltóztatván — hogy tervrajzát adjam elő: 1-ör az összesülendő congressus főbb mozzanatait; 2-ör azon iránynak, melyet követni, s azon tevékenységnek, melyet ezen mozzanatok üdvös megoldásánál kifejtjen, ha t. i. önök nagybecsű bizalmukkal megörvendeztetnek, kötelességem s feladatam leend. Ezen eljárásuk pedig helyes s tapintatos. „*Approbatio cognitioni non debet praecurrere*” — miként Cicero állítja. — A jóváhagyás s bizalomadás csak a dolog fontolgatása s alapos megismertetése után történhetik meg.

Nézzük tehát az összeülendő congressusnak főbb mozzanatait! —

Ezekről elég világosan szól a leérkezett kegyes miniszteri rendelet, bevezetésében zzt mondván: „*A kormány mellőzhetlen feladatának tekinti, a haza izr. polgárainak alkalmat nyújtani arra, hogy saját egyházuk önkormányzati viszonyairól s a hitközségek, ugymint: egyházi, fiók- s anya-községi, megyei s országos közegek szervezéséről tanácskozva, s arról, hogy a közoktatás hitfelekezeti tanintézeteteikben a kor kívánalmának teljesen megfeleljen, oly intézkedéseket alkossanak, melyek mind az állam, mind különösen a hon izr. polgárainak érdekét biztosítsák.*“

E velős s magasztos szavakhoz minden magyarázat szükségtelen.

Városunk dicső fia, méltó büszkesége s országos képviselője, Horváth Boldizsár, igazságügy-miniszter ur, ő exja, utolsó itt tartott remek beszédében hazánk visszaállított szabad alkotmányát jellemzően ecsetelé s összehasonlítá egy nemzedékekre üdvösen kiható, szilárd tartósságu, pompás épülethez, mely a közösügyi törvények által betetőztetvén s teljesen elkészülvén, erős falai közt jelenleg mi mindnyájau szépen és kényelmesen egymás mellett nemcsak elférünk, de a legbiztosabb óta'mat s védelmet is találjuk, vihar, zivatar, ádáz ellenség ellen. Mert szabad alkotmányos országokban a hazafiság, a haza iránt lángoló s buzduló szeretet s lelkesedés annak mindenik fiát ret-

tenhetlen bajnokká, törhetlen hőssé, s mindenik talpalatnyi földét bevehetlen bástyává, sziklavárrá teszi, átvarázsolja.

Azért e pompás épület alkotása s felemelésénél mindnyájan, még mi izraeliták is, sűrögtünk, forogtunk, s ha nem is mint építők, mint kőművesek, de mint szorgalmas munkások s buzgalmas napszámosok nyujtánk szolgálatot, segédkezet örömmel s készséggel, tudván, hogyha majd elkészül, mielőttünk is nyilnak tág kapui, nekünk is lesz megengedve a bemenet, számunkra is jutand [széreny hely.

De jelenleg a kész épület körül fáradozott építőmesterek, kőművesek, munkások s napszámosoknak kell, hogy máshová fordítsák buzgó tevékenységök irányát, hogy mindnyájan összetartva s vállvetve bent az épületben teremtsünk tisztaságot s kényelmet, hogy a tért egyengessük, a régi omladékot s söpredéket eltakarítsuk s kivessük, hogy legyen mindenütt rend, élet, tenyészet s virágzás.

Minekutána tehát vágyaink s reményeink beteljesültek, a kész épületbe ünnepélyesen bevonultunk, bentlevő polgártársainktól őszinte rokonszenvvel s emberbaráti érülettel fogadtatunk, számunkra, s különösen hitfelekezetünk számára, tág s kényelmes tér is ki van mérve: vajjón annak egyengetését, tisztogatását, berendezését másoknak, tán ama nagylelkű építő mestereknek engedjük-e át; mi, kik mi eddig erélylyel s buzgalommal mun-

kálkodtunk, tétlenül maradjunk s henyélve távolról nézzük-e azt, a mit magunknak tennünk kell? — Nem, uraim! annak történnie nem szabad, nem lehet. A szabad alkotmány áldásai, dusan kama-
tozó nyereményeiben mindenik polgár egyaránt osz-
tozik: tehát mindenik polgárnak szent kötelessége,
hogy járuljon hozzá szellemi, vagyoni s munkai
adóival. Meg van már a számunkra kijelölt tér!
Tehát fogjunk hozzá, uraim! hadd műveljük mi
magunk: tisztogassuk, egyengessük, szabályozzuk,
rendezzük be, s változtassuk át a magunk s utó-
daink üdveldéjévé.

És ez, uraim! célja az egybehívott izr. egye-
temes gyűlésnek, hogy — miként a miniszteri in-
tézvény mondja — saját hitfelekezetünk rendezése
s szervezése felett tanácskozva, annak egyházi, fiók-
s anya-községi, megyei s országos közegeket al-
kossunk, melyek egymással közlekedvén, egy szerves
élettel bíró egészszé tegyük; hogy a jog- és köte-
lességkör szabályozva, határozva és körülvonalozva,
ne legyen ezentúl viszály, de csend, ne anarchia,
de rend. Mert miként az egyes családok, úgy tes-
tületek, de egész államok és országok háztartásá-
nak virágzása a *rend* mennyei magvából csirázik s
fejlődik. „*Ordo anima rerum est*“ — azt mondja a
latin közbeszéd: „*A rend minden dolognak a lelke.*“
A lélek nélkül nincsen élet, annál kevésbé tényé-
szet s virágzás.

De hitfelekezeti ügyeink s viszonyaink ren-
dezése egyszersmind hazafias tett, uraim! Általa az

őszállam érdekeit is öregbitjük és mozdítjuk elő. Mert hitfelekezetünk immár az államtest egyik kiegészítő tagját képezi; azért gyógyítani, egészségessé tenni kell, nehogy peshedt nedve a többit megragadja. Az őszállam remekművi gépezet, mely veszélyben forog, mihelyt egyik, bár legkiscbb alkatrésze elkopott, s lazulni kezd. Azért mindenek előtt hozzunk be rendet hitfelekezetünkbe, lehelljük rá a szerves élet ihletét, s tegyük méltóvá ama kivivott szép állására: az államtest kiegészítő tagja, az államgépezet egyik alkatrésze lenni.

E rendezéssel kapcsolatban jár — miként a miniszteri intézvény mondja — azon törekvésünk, hogy a közoktatás hitfelekezeti tanintézeteinkben a kor híválnmainak teljesen megfeleljen.

A népnevelési ügy — mint sokan állítják — hazánk egyik sötét árnyoldala; de hitfelekezetünknek egyik szégyen- és szennyfoltja. Néptanodáink a hitközségek számarányához képest alig harmadát képzik, s ezek közül csak néhányan örvendenek némi virágzásnak, s csak ott, hol a község intelligens, a kor színvonalán álló lelkeszszel, s derék hazafias tanítókkal bir, kik őszhangzóan működve, szellemi haladásnak lelkesen indulnak. De mihelyt e három tényező csak egyike apad vagy laukad, a közoktatás virágzása is fonyadni s hanyatlani kezd. Azért szükséges egy általános tan-modor, tan-sóra-rendszer pontos meghatározása, általános tantárgyak, tan-eszközök s tan-erők beszerzése; szükséges oly intézkedés, melynél fogva a közművelődés,

a szellemi haladás s gyarapodás mindenütt ugyanazonos legyen; szükséges, hogy minél nagyobb számban teremtsünk s hívjunk létre néptanodákat; de szükséges különösen, hogy az ily szellemi műhelyekbe értelmes mesterembereket rendeljünk, remeklő munkásokat, kik az oda tartozó szerszámmal bánni tudnak, kezeléséhez jól értenek, kik a kisdetek szellemi s kedélyi legnemesebb, de nyers elemeiből amaz isteni mesterműveket készítsék el s teremtsék elő, melyeket *műveltség s értelmiségnek* nevezünk; szükséges, hogy derék gyermek- s néptanítók képzéséről gondoskodjunk s intézkedjünk; szükséges, hogy ilyen főtanintézetet állítsunk fel, hol tanítók s rabbik neveltessenek, kik a kor színvonalán állva, magasztos hivatásuknak teljesen megfelelhessenek.

Mondjam-e, miszerint a nem elegendő számmal levő megvizsgált okleveles tanítóink közül alig fele bírja elegendőképen édes hazai nyelvünket? Mondjam-e, miszerint ismét a százakra menő rabbiink közül alig vannak, kik a legközönségesebb műveltséggel bírnának, s még kevésbé olyanok, kik a magyar nyelvet bár csak felületesen tudnák? Nem csoda tehát, hogyha értelmes hitközség értelmes s korszerű nép- s hitvezérre, értelmes s korszerűn művelt rabbira akar szert tenni, jelöltjét nem itt a hazában, hanem künn, a művelt Némethonban keresi. Onnét pedig ritkán javát — mert ez ott is kelendő czikk — hanem olyanokat importálnak, kik csak a távolból csillámlanak, mint

az üvegcserép, mely a sötétben valamely csillagtól kölcsönzi a fénylő sugarat, s kik minden érdem s értelem nélküliek, mindenféle vallásos bukfenczek s bohóc-ugrándozásokban vélnek jeleskedni, kik, mint holmi sípládások a legbizarrabb meséket kigondolják, azokat ki is nyomatják, főbb jeleneteiket vászonra festetik, s ezekkel helységről helysége utazva, a koholmányt igaznak állítják, a festeményt mutatják, a nyomtatványokat jó pénzen árulgatják, s így a könnyen hívő népet ámitják, még jobban elbutítják, a helyett, miként ez a művelt Némethonban szokásos, hogy a népet a mindinkább kiderengő felvilágosodás felé vezetik, inkább a bolond középkor sötétségébe löknék vissza; kik holmi „*ubi bene, ibi patria*“ kárhozatos elvével jövén hazánkba, s semmi szellemi érdeket nem találva, hitsorsosait nem a békés egyetértés, de viszályra, nem az összetartás, öszműködés, de inkább a kedélyek egymás iránti elidegenítésére buzdítják s izgatják, s nem arra, hogy itt születvén, itt élünk, halnunk kell, tehát e honnak igazi, szívvvel s lélekkel legyünk magyar polgárai, hanem holmi a légben uszó délibábos ábrándok felé rajongjanak. Azért, Uraim! mellőzhetlenül szükséges, hogy olyan tanintézetet hozzunk létre, hol mind a haza, mind a korszellem jogos igényeinek teljesen megfelelő tanítók és rabbik neveltesenek s képeztesenek. Hiszen mi mindnyájan bensőn óhajtjuk, hogy utódaink művelt emberek, de igazi magyar honfiak is legyenek, nemcsak szívre nézve — mert azok mi

is vagyunk — de ajkra nézve is. A mi fajnk pedig, ha vagy roszelelkűség, vagy szűkkeblűség göröngyöt nem hányt oda pályájára, mindig tudott haladni a korrallal, de egyszer mind miveltségképes is; az anyag jó, csak idomító, alakító, képző kézre vár, s azzá lesz, mire hivatva van, betöltendi a hézagot mind a hazában, mind az emberiségben. —

Ezek leendenek, uraim! főbb mozzanatai, tanácskozás-tárgyai az egybehívott izraelita egyetemes gyűlésnek. —

A második kérdést illetőleg, tudniillik, ha önök, tisztelt uraim! nagybecsű bizalmukkal megörvendeztetnek, minő állást elfoglalni, minő irányt követni, minő tevékenységet kifejtetni fogok e nagyfontosságú kérdések megoldásánál? Erre, uraim! egyszerűen multammal felelek. Egész életem egy nyitott könyv. Mióta gondolkodom, ősi vallásomat legdrágább isteni kegyadomány, elidegeníthetlen apai hagyomány s örökség, elodázhatlan ereklyének tartottam és szentül őriztem teljesen s egészen a legutolsó, a legkisebb szertartásig. Vallás tekintetében soha sem haladást, sem változást nem ismertem; azonban miveltséget, értelmiséget, tudományosságot s hazafiságot soha a vallásosság ellentétéül nem tekintettem; sőt ellenkezőleg, a vallás a szív éleménye, tehát csak akkor látjuk meg tisztán nyilvánulni, ha az ész műveltség s tudományosság által világító toronynnyá lesz; a vallás a kedélyből felbuzogó

mennyei forrás, mely isteni szivárványt tüntet elő, ha rá a szellem sugárözönét lövelli. A lélek s sziv, a szellem és kedély egyaránti öszhangzatos kiképzése s tökélyesítésében, az első a tudományok, a másik az erkölcs vallási érzemények által, ismerem mindig fel az egész, a valódi embert. Azért midőn igazi vallásosságért buzgólkodtam, egyszersmind a haladás dicső zászlaját lobogtattam magason. Azon csatamezőn, hol jelenleg majdnem Európaszerte a népelem, a népjog, a népszabadság tartja győzelmét s diadalát, gyakran jelentem meg, igaz, csak mint közvitéz, de küzdöttem bátran s kitartással, s pedig különösen azon fajért, mely legutolsó, hozzám legközelebb vala, küzdöttem, hogy hitsorsosimat az emberi méltóság, egyenjoguság, de egyszersmind hitfelekezetem rendezése s szervezése által a polgárisultság, műveltség s hazafiság színvonalára hozzam s emeljem. A jelenleg bekövetkezett örvendetes s fontos történelmi mozzanat életem eszményképe, tengelye vala, mely körül óhajaim, gondolataim, törekvéseim forogtak. S most tán valaki merné rólam azt állítani, hogy én csak dacoskodó gyerek voltam, ki a tárgyat, melyet hön esengett, azt elérve, magától ellöki és széttöri?! Nem, uraim! Én ezen eszmék s törekvésekben megöszültem, higgadt férfiuvá lettem.

Azért bátor vagyok önöket, uraim! biztosítani:

Mindenekelőtt ünnepélyesen kinyilatkoztatom, hogy maga a vallás, sem bellényegét, sem külszertar-

tásit s szokásait illetőleg, miképen s minőket apáinktól szent hagyomány s örökség gyanánt átvettük, egyáltalában vitatárgyává senki által ne tétessék;

De buzgólkodni s törekedni fogok, hogy egyházunk ügyeibe, hitfelekezetünk viszonyaiba rendet hozzunk, hogy ez mint egészséges tag az államttestbe oltva, annak ép- s jólétét növelje s gyarapítsa.

Továbbá buzgólkodni s munkálkodni fogok, a rendet szabályozni, mind az egyesek, mint a hitfelekezeti testületek jogait s kötelességeit határozottan körvonalazani, mi által a viszálynak elejét vételessék.

Igy fogok buzgólkodni s munkálkodni, hitfelekezetünket egyes fiók- anya-községi s megyei közegekre felosztva, hogy ezek egy szerves étettel bíró egészszé alakuljon, egybefűző kapszául oly központot hozni létre, honnét, miként a távirdai gépezetnél, ha egyik billentyűjét nyomják, az étető villanyerő az egészen átrezegjen

Még buzgólkodni s munkálkodni fogok, hogy a műveltség tanyáit, az értelmiség műhelyeit, a felvilágosodás gyupontjait, a néptanodákat minél nagyobb számban s minél rendezettebb s virágzóbb állapotban hozzuk létre.

Hogy pedig a műveltség, értelmiség s felvilágosodás hivatásos terjesztői s hirnőkeiben fogyatkozást ne szenvedjünk, fogok buzgólkodni oly főtanintézet minél előbbi felállítása végett, hol derék,

becsületes, hazafias, a kor színvonalára emelt tanítók s rabbik neveltetni s képeztetni fognak.

Majd fogok buzgólkodni s oda hatni, hogy azon elv általános elismerést találjon, miszerint a vallás, mint érzelem dolga, az egyesek szívében honoljon, s mint nyilatkozat vallásos szertartások s szokások által az egyes hitfelekezetek saját istenházaiba vonuljon; de az elevenen pezsgő élet társadalmi terein az ember csak embertársat, s itt, a szeretet hazában, csak polgártársat, honfiut, magyart ismerjen, keressen s találjon is.

Végül ígérem, hogy mint megedzett harczos rettenhetlenül helyt fogok állani, s oda törekedni, hogy az ige testté, az eszme valósággá legyen, hogy ne lobbantsák szememre Terentiusként, mondván: „*Moves, sed nihil promoves,*” tettem ugyan, de minden eredmény nélkül.

Ezek, uraim! irányelveim, a melyeket csekély személyemmel együtt, önök szives figyelmébe s pártolásába ajánlani, van szerencsém.

